СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 26. Джерзи Ситі, Н. Дж., понеділок, 2. лютого 1931. VOL. XXXIX. No. 26. Jersey City, N. J., Monday, February 2, 1931. THREE CENTS.

НЕМА ЗГОДИ В КОНҐРЕСІ В СПРАВІ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ

ВАШИНҐТОН. — В палаті послів перепала сенатська ухвала в справі призначення Червоному Хрестови $25,000,000 на допомогу потерпівшим від посухи і безробіттним.

Демократичні сенатори виступили з погрозою, що на випадок, коли не перейде їх домагання в справі призначення $80,000,000 на допомогу акцію, вони змагатимуть до скликання надзвичайної сесії конґресу.

Републиканці твердять, що вони займуть в новім конґресі становище меншости, щоби в той спосіб скинути всю відвічальність за таку роботу на демократів.

ГОЛОД В АРКЕНЗО.

ФОРЕСТ СІТИ (Аркензо). — Червоний Хрест думав припинити допомогову акцію з днем 1. березня. Та вже тепер видно, що треба буде її продовжити на три місяці. Все населення прямо вигинуло би з голоду, якби не та допомога, яку дістає від Червоного Хреста. Люди не мають що їсти, не мають чим живити худоби. Посуха знищила цілковито східню частину стейту. Люди не мають ніяких засобів до життя.

МОЖЕ ЗАБРАКНУТИ ВОДИ.

НЮ ЙОРК. — Від 36 літ не було так мало води в міських резервоарах, як це є тепер наслідком того, що в осени не падали дощі, а зима є без снігу.

Покищо вистане води на 130 днів на цілковите запотребування населення.

ЗВІЛЬНИЛИ ЩЕ ОДНОГО СУДДЮ.

НЮ ЙОРК. — Апеляційний суд звільнив від вини і кари маґістратського суддю, Люі Б. Бродського, задля браку доказів. Довше застановлялися судді над фінансовими операціями Бродського, його спекуляціями на біржі й реальностями, які він вів на суму $4,000,000. Підношено, що суддя не повинен займатися того роду бизнесами.

МЕКСИКО ДІСТАЄ ПРОВОЛОКУ.

НЮ ЙОРК. — Банкова фірма Лемонта й Морґана згодилася відложити мексиканському урядови на два роки сплату $500,000 у золоті. Сталося це тому, щоб ратувати мексиканську валюту перед спадом курсу.

ПЕРШІНҐ У СПРАВІ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

ВАШИНҐТОН. — Ґенерал Першінґ, говорячи радіом у справі збірки на Червоний Хрест, підкреслив, що населення мусить зложити вимаганих Червоним Хрестом $10,000,000, бо інакше був би загрожений американський ідеал самопомочі. Першінґ твердив, що давати допомогу являється моральним обовязком кождого горожанина.

МУСОЛІНІ ЗАДОВОЛЕНИЙ.

ВАШИНҐТОН. — Італійський премієр Мусоліні повідомив італійського амбасадора у Вашинґтоні, що він є задоволений випраданням вашинґтонського уряду в справі нанесеної йому зневаги з боку ґенерала Смедлея Ботлера. Разом з тим заявив, що уважає ту справу зі свого боку за скінчену й забуту.

ГЕФЛИН АТАКУЄ МУСОЛІНІЯ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Гефлин накинувся в сенаті на уряд за те, що перепрошував Мусолінія та поставив ґенерала Ботлера під військовий суд за критику італійського диктатора. Гефлин твердив, що треба було спершу перевести слідство, чи це правда, що Мусоліні переїхав дитину. А далі хвалив Гефлин Ботлера як знаменитого ґенерала, а Мусолінія представляв як тирана.

ДАРУЄ ПАЛАТУ ДЛЯ ЗАСТУПНИКА ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНҐТОН. — Миссис Джан Б. Гендерсон, вдова по сенаторі Гендерсоні з Айови, заявила правительству, що вона готова відступити свій дім при 15-тій улиці, побудований в 1929 р., за суму $300,000. Дім находиться в дуже гарній секції, в якій мешкають представники чужинецьких держав.

Миссис Гендерсон покликується на заяту бувшого президента Кулиджа, котрий підносив, що заступник президента повинен мати спеціяльно призначене для нього мешкання. І саме на ту ціль вона відступає урядови свій дім.

На його умеблювання треба би вложити $30,-000, а на річне удержання $25,000. Ті видатки мусів би ухвалити конґрес, якщо уряд хотів би перебрати той дарунок.

ПРОТИ ВЕТЕРАНСЬКИХ ЗВОРОТІВ У ГОТІВЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Рой А. Йонґ, ґовернор Федерального Резервового Банку в Бостоні, заявив, що колиб уряд хотів виплатити в готівці ветеранам їх бонуси, то на це треба би видати державних бондів на суму $3,500,000,000. У той спосіб знищено би кредит на промислові цілі й здержано би програму боротьби з безробіттям. А крім того, каже Йонґ, державні бонди впали би на вартости на яких $1,000,000,000.

БОЯТЬСЯ РЕВІЗІЇ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ.

Як подає А. Т. Е., у Білгороді утворилось товариство, що має на меті боротись проти ревізіоністичних тентенцій в европейській політиці. Товариство це стоїть на становищі, що нарушення мирових договорів довелоб до війни. До цього товариства належить між іншими один югославянський міністер.

НОВІ ВТІКАЧІ З УКРАЇНИ.

Дня 3. січня б. р. перейшли на леді Дністра до Акерману 16 утікачів з України. В це число входять 4 чоловіки, 3 жінки й 9 дітей.

Тогож дня перейшов Дністер утікач з Тирасполя, Александер Макульський. Він оповідає, що по розібранню місцевої церкви почали совітські власти переслідувати тих людей, які обурювалися зприводу знищення церкви.

Рівночасно з Макульським втекли до Тягині (Румунія) дві родини з 10 осіб.

І НА СМІТНИКУ ЗНАХОДИТЬ КУРКА ЗЕРНО.

Один селянин з Льотаринґії мав на продаж кілька старих курей, та не міг їх на ярмарку позбутися, бо кури мали бліді гребені, а це вказує на старість. Селянин випозичив собі в своєї дочки мальовило й насмарував ним гребені своїх курей. Тоді щойно знайшов добрих купців на свої старі кури. Звичайно росте на смітнику буйний будяк і затемнює шляхотну ростину по тім боці смітника. Та в цім випадку виріс на смітнику тоалетного столика предмет, що все таки приніс сяку-таку користь.

ОСТАННІЙ ВОЯК МАРШАЛА РАДЕЦЬКОГО.

Цими днями поховали в Горішній Австрії 98-літнього ветерана, що належав до побідної армії маршала Радецького. Померший, поручник піхоти Йозеф Шік, відзначився у війні з Італійцями. Помимо того, що в тій війні Шік був тяжко поранений, то все таки дожив високого віку й провадив склепик до самої смерти.

БОЇ НА КАВКАЗІ.

Грузинське пресове бюро у Женеві повідомляє із Тифлісу, що наслідком зірвання переговорів між СРСР і кавказькими повстанцями почалися збройні сутички. Большевики розстріляли богато визначних кавказьких діячів.

ІСТОРИЧНІ МАТЕРІЯЛИ ПРО КАРМЕЛЮКА.

Знайдено справу петербурського сенату за 1837-1845 роки про Устима Кармелюка. Є в цій справі також відомости про смерть Кармелюка від руки шляхтича Федора Рутківського.

СМЕРТЬ У РОЗТОПЛЕНІМ ЗАЛІЗІ.

З Дортмунду доносять, що у фабриці залізних виробів поповнив самогубство румунський робітник Р. Ґерман у цей спосіб, що скочив у котел розтопленого заліза. Самогубець виконав страшний учинок в обідню пору, коли у фабриці майже нікого не було. Тіло Ґермана згоріло до того степеня, що нема з нього найменшого знаку. Ніхто не знає причини самогубства.

АРЕШТУВАННЯ МОСКОВСЬКОГО ПІСЛАНЦЯ В БУДАПЕШТІ.

Будапештенська поліція викрила нову комуністичну організацію й арештувала її шефа Ревая, що був 1919. року начальним редактором комуністичного органу „Червоний Часопис" у Будапешті. Він прибув сюди з наказу Белі Куна, щоб обняти по арештуванню директора фабрики, Филдиша, управу комуністичної партії в Мадярщині. Ревай жив під іменем Евген Зомер. Між іншими арештованими є ще два комуністи, що вивандрували свого часу до Росії й були там у службі Г. П. У.

В БОЛҐАРІЇ АРЕШТУВАЛИ КОМУНІСТИЧНОГО КУРІЄРА.

З Софії доносять часописи, що на двірци міста Пловдіва арештувала тайна поліція куріера тайної комуністичної організації. При ньому знайшли богато комуністичних летючок та ріжних документів. На основі тих документів арештували в Пловдіві двох адвокатів.

У БУКАРЕШТІ БУДУТЬ ШАХРУВАТИ НАРОДОЧИСЛЕННЯ.

Так пише дослівно „Кавинтул" з дня 6. січня ц. р. п. н. „Народочислення в прилучених областях": П. д-р Янку Купаренку, президент мазілів і резешів з Чернівців, інтервенював у директораті в імени румунських культурних товариств за те, щоби народочислення переведено справедливо й зобовязався післати в загрожені села (ким? — Ред.) мужів довіря для надзору „румунських офіціяльних кругів", щоби не шкодили румунським інтересам. Йому дано відповідь, щоби нічим не журився, бо коли й обласні власти переведуть народочислення так, як уважають за відповідне, то результат зміниться в Букарешті так, що вийде добре".

Чи може на те деякі переписці писали рубрики матерна мова й рід олівцем? Звертаємо на це увагу наших парляментарних заступників, бо цеж заповіджене шахрайство й так уже фальшовано народочислення.

Чи може в такому випадку світ мати довіря до такого народочислення й взагалі до офіціяльної статистики?

А для нас, Українців, повториться народочислення ще й при виборах! Українські голоси, віддані на українського кандидата, це теж добре народочислення, це плебісцит.

(„Час").

ІДЕАЛЬНИЙ МУЖ.

Львівську поліцію повідомлено, що Іван Дронґ побив свою жінку дрючком так сильно, що бідна жінка втратила притмоність. Ідеальний муж, якого імя вказує на замилування до дрючка, буде відповідати перед судом.

ЗАМЕРЗЛИ.

На дорозі біля Заліся (пов. Золочів) знайшли замерзлого Вол. Возняка біля саней, навантажених бочками пива. Коней при санях не було. — 18-літній Олекса Семчишин із Бичковець (пов. Чортків) збився з дороги, як вертав кінно зі Звиняча, та замерз. Його тіло знайшли два дні опісля.

КОМУНІСТИ НЕ ДАЮТЬ СПОКОЮ.

Букарештенський „Універзул" доносить, що сиґуранца викрила в Сороках нову комуністичну орґанізацію. Дотепер арештували 70 осіб.

Всякі вістки про викриття складів з вибуховими матеріялами не відповідають правді.

ЗЛОДІЙ МІЖ ДИПЛЬОМАТАМИ.

Прикра пригода трапилася на новорічній забаві в Білгороді. В забаві взяли також участь принц Павло і принцеса Ольга та ріжні дипльомати. Коли принцеса хотіла йти до дому, тоді запримітила страту дорогої торбинки з дорогими предметами.

НЕ ДАРУЙТЕ НА РІЗДВО ПСІВ.

У шпиталі в Дебрецені вмерла молоденька дівчина Ілонка Поп, маючи всього 14 літ. Причиною смерти була скаженина. Дівчинка дістала від одного з приятелів родини на Різдво в дарукку пса. Пес укусив її за лице, а вона замовчала це родичам. За кілька днів захорувала вона тяжко й всяка поміч була даремна. У часі слабости покусала вона обслугачку й сестру, яких відвезено до шпиталю в Будапешті.

ГОЛУБИ ПРИЧИНОЮ СВАРКИ.

В місті Больонії є коло 2,000 голубів, що злітаються на головній площі й збирають там свою поживу. Молоді патріоти твердять, що голуби нищать і ушкоджують гарну архитектуру середновічних палат довкола „голубячої" площі й зажадали від бурмістра прогнання голубів. Коли бурмістр побачив, що голубів трудно позбутися, тому, що загніздилися і в дальше віддалених будинках, тоді заборонив прихильникам птиць годувати голубів, а також і продажу зерна на площі. Проти цього розпорядку виступило товариство для охорони звірят і птахів та заявило, що на ніякий спосіб не допустить до того, щоби голуби погинули з голоду. Спір про голуби йде дальше.

НЕДУГИ В СВІТОВІЙ ІСТОРІЇ.

В статті „Метафізика недуг" занимається д-р Фарвал недугами, що відіграють певну ролю в історичних подіях. Він каже, що Наполеон програв битву під Ватерльоо тому, що розпочав її один день пізніше. Сталося це задля довгої купелі, яку зарядив лікар Наполеонови з причини його жолудкової недуги. Битва над Марною провалилася під лихим знаком недуги. Мольтке терпів на деґенерацію серцевого мускула та звапнення артерій, Бюлов на звапнення артерій і глухоту, а ґенерал Генч на жовчеве каміння.

БУЙВІЛ НАПАВ РЕДАКЦІЮ ЧАСОПИСУ „УТРО".

В Софії утік від своєї череди один буйвіл і, пробігаючи вулицями столиці, викликав поміж мешканцями велику паніку. Вкінці забіг буйвіл на подвіря друкарні, в якій друкується часопис „Утро". Там напав буйвіл редакторів і друкарських робітників. При помочі поліцистів і огневої сторожі зловили буйвола й відвели до різниці.

ЖАХЛИВІ УМОВИ В БОЛЬШЕВИЦЬКИХ КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРАХ

МИНУЛОГО РОКУ В ПІВНІЧНИХ ТАБОРАХ БУЛО 662,200 ВЯЗНІВ, ПЕРЕВАЖНО СЕЛЯН.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Минулого літа до Фінляндії утік з Росії один з визначніших урядовців чеки, який останніми часами доглядав за кількома концентраційними таборами на півночі Росії. Його праця була розвідчо-інформаційна, а тому він часто їздив з одного табору до другого, що дало йому змогу добре ознайомитися з відносинами в ріжних таборах. Він просить призвища його не опубліковувати, хіба лише подати те, що він один час був головою північно-кавказької чеки.

Він говорить, що в концентраційних таборах, які називаються „Сєверниє Лаґері Особаво Назначенія", або в скороченню „Слон", знаходилося літом минулого року 589,983 мужчин, 73,285 жінок і 18,932 підлітків від 13 до 17 літ. За рік умерло в пятьох таборах півночи 72,000 осіб, між ними богато знаходиться таких, що вбиті чекістами „при спробі втекти" або задля того, що вони стали непридатними до роботи. З огляду на страшні санітарні умовини життя, на постійне голодування й працю в неможливо тяжких відносинах, на морозі або в болотах півночи, напів голими й босими, багато людей гине підчас самих робіт, або набувають „курячу сліпоту". Тоті вони в нічній сутіні не можуть добре розглядіти стежок у лісі й часто збиваються з дороги, йдучи на роботу в ліс, або з роботи. Таких людей чекісти застрілюють, як непридатних до праці, кажучи, що вони хотіли втекти з табору.

Більшість арештованих працює на лісних роботах. Богато також працює на висушуванню багниц, на будові стратеґічних доріг біля фінляндського кордону, а також на інших тяжких примусових працях. Чека нанімає своїх арештованих лісному трестови, якому зобовязується доставити певну скількість робітників. Коли на сезонові праці бракує арештованих, то тоді чека доставляє „добровільних" робітників, яких силою забирають і привозять з ріжних сторін Росії. Ці „добровольці" жиють майже в таких самих відносинах, як і арештовані й таксамо гинуть тисячами. Частину арештованих чека нанімає від себе на ріжні тартаки й т. п. Людина, що відбуде свій термін у таборі, не має права повертатися до дому, а мусить відбути кілька років поселення в лісах та болотах півночі, також на примусових роботах.

Кожний арештований і „доброволець" має звалити й обчистити за день 35 величезних дерев. Коли хто не виконає свого завдання, тому зменшують і без того невистарчаючу пайку харчів, поки він не стане ліпше працювати, або поки не загине з голоду, чи поки не застрілить його якийсь чекіст задля непригідности до праці. Серед арештованих знаходиться найбільше селян, яких вислано туди за небажання ставати до колєктивних господарств, а також опозиційні робітники.

Крім пятьох північних таборів з величезними районами, в яких працюють таборяни, у Росії є ще табори в далекому Туркестані, де також люди працюють примусово в тяжких кліматичних умовинах, на великій спеці, на Уралі й у Сибірі. Такі арештовані будували відому Туркестансько-Сибірську залізницю. Кожного тижня до розпреділкового пункту північних таборів приходить один „ешалон" потяг у складі 32 возів, з 50 арештованими в кождому возі. Коли потребують більше робітників, тоді приходять ще окремі ешалони з арештованими та „добровольцями", яких чека стягає з усієї Росії.

(Мусимо памятати, що по всіх концентраційних таборах півночі, Туркестану, Уралу, Сибіру знаходиться найбільше українських селян, яких землі й господарства комуністи силою відобрали для колективів, або для кольоній на півдні України. — Ред.).

ЛЯЦЬКА РОЗПРАВА НАД УКРАЇНЦЯМИ.

ЛЬВІВ (Західня України). — Краєві часописи кождого дня подають довгі реєстри арештованих та увязнених Українців, а також ляцьких ревізій та „тихих погромів" українських інституцій і орґанізацій. Наприклад, за грудень у Сокальщині було арештованих 169 осіб, з яких 35 доставлено до Львова, до Бриґідок.

Вже починаються судові процеси над арештованими Українцями за „саботаж", за участь в українських спортових та інших національних орґанізаціях і т. п. Поліція старається кождому активному учасникови українських орґанізацій підсунути якусь кримінальну справу, щоби покарати його фактично за участь в українських орґанізаціях.

ЧЕРЧИЛ АТАКУЄ УРЯД МЕК ДОНЕЛДА.

ЛОНДОН (Анґлія). — На численних зборах у Манчестері Винстон Черчил виголосив гостру промову проти політики в індійській справі уряду Мек Донелда. Цю політику він назвав божевільною, яка веде до втрати Анґлією Індії а потім і до розвалу зсієї британської імперії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПО СОЮЗОВІЙ КАМПАНІЇ

Отсе закінчилася кампанія за приеднування дітей до У. Н. Союза. Принесла вона Союзови 708 дітей. З того в місяці січні вписано до Союза 366 дітей.

В тій кампанії вибився на перше місце 99 відділ У. Н. Союза. На другім місці стоїть відділ 234, а на третім 142.

Нарочно згадуємо за відділи. Бо їм припадає в першу чергу заслуга за те, що їх членство зрозуміло вагу Союзової Кампанії й подбало за приєднання свіжих сил до нашої організації.

Вислід отсеї кампанії вважаємо вдоволяючим. З того ще не виходить, що Союз задоволяється самим числом ново вписаних дітей. Ні, Союз потребує їх далеко більше й то вже тепер, бо саме тепер треба скріпити нашу організацію молодим приростом, щоби в той спосіб скріпити Союзову фінансову силу. І тому Союз далі продовжатиме свою працю в напрямі доповнення організації нашими дітьми.

Вислід цеї кампанії можна справедливо оцінити доперва тоді, коли возьметься під увагу час, в якім її ведено. Всі знаємо добре, які важкі часи доводиться тепер переживати українському робітникови в Америці. Ми живемо в часі небувалого безробіття, яке дається відчувати нашій імміграції особливо болючо. І відчувають його члени У. Н. Союза. Тому, коли ми приєднали в тій кампанії до Союза тільки 708 дітей, то причина цього лежить і в безробіттю. Богато наших свідомих членів не мало прямо фінансової спромоги понести навіть такий дрібний тягар як оплату асекурації за свою дитину. Та ми віримо, що як тільки відносини поправляться, Союз дістане ще богато дітей тих наших членів, котрі розуміють значіння обезпечення й то обезпечення в такій національній інституції як У. Н. Союз.

На перешкоді в успішнім переведенню кампанії станули ще й річні вибори по видїлах Союза та зміни в урядах. Все це припинювало систематичну працю урядників у веденню кампанії.

І не треба забувати, що ми вели кампанію в часі, коли вся увага нашої імміграції була занята подіями в Галичині й коли ми звертали всю енергію на переведення протипольської акції в Америці.

Доперва взявши все те під увагу, прийдемо до переконання, що й свіжо набутих 708 молодих Союзовців є успіхом, який треба завдячувати головно національній свідомости і патріотизмови старих членів Союза.

Д-р Остап Грицай.

ДО ВІДОМА ВСЬОМУ КУЛЬТУРНОМУ СВІТОВІ!

Інформаційна брошура про ляцькі звірства на західно-українських землях.*)

Коли перші вісти про нелюдське катування наших братів ляцькими хижаками у краю дійшли до нас за кордон, то скрізь по наших еміграційних центрах ворушила нами одна думка, а саме думка про те, якби то **кривавою справою українського народу під Польщею заінтересувати ввесь світ.** Природне людині **почуття жадоби помсти, великої помсти,** виявилося в нас сперш жадобою сповістити і найдальші закутини культурного світа про ті небувалі злочини, яких важились допуститися проти української нації такий ганебний, всіми свободолюбними народами зненавиджений ворог, як ляцький драптюх, той найгідніший колєґа **большевицького опришка.** Ми почували й почуваємо досі всі, що щось таке нечуване в історії народів, як те все, що стало страшливим пережиттям українського народу під Польщею, починаючи від вересня м. р., не зможе перейти ніяк в забуття, в порох історичних архівів, а лишиться і мусить лишитися в нашій свідомости й у свідомости всіх культурних народів як вічно живучий спомин про найогиднійше варварство першого трицятиліття XX. в., відбираюче Польщі раз на завжди право причислятися до держав культурних народів. І всі ми почуваємо нині, що як на всьому нашому загалові на еміграції, так і на кожному з нас зокрема, тяжить обовязок, великий святий обовязок причинитися, кожний зі своєї сторони, по своїй змозі і по своїм силам, до того могутнього свого значінням діла, імя якому — **закордонна пропаганда нашої національної справи.** До визвольної революції гноблених братів у краю, що змете колись ляцьких недолюдків з лиця **нашої прекрасної, дорогої рідної землі** раз на завжди, ще може не так то близько. Але до таких визвольних змагань, як усякого роду протестаційні акції говореним чи там писаним словом, інформування чужинців про нас та про те, що діється з нами, доцільне освітлювання нашої справи з відповідною, **по справжній дійсности складеною характеристикою ляцького та большевицького ката,** до цього в нас, на чужині, завжди є і буде нагода, якщо ми тільки всеціло посвятимося цьому превважному і спасенному завданню. Правда — чимало з цього зроблено вже нами досі; з оживленою душевною слівучастю нпр. довелося нам, на старім континенті, читати про те, як славно і мужно, як масово і кріпко зорганізовано взялись до протестаційної акції **Ви, українські брати на землі Вашингтона і Линкольна,** і скільки то Ваших великодушних жертв іде до краю на усмирення вбивчого, великомученицького горя наших рідних! **О, честь і слава патріотичному громадянству України в Америці і честь і вдяка його провідникам зпід визвольного стягу американського Обєднання.** В часах національного лихоліття в роді теперішнього така жертвенність на національні цілі, як Ваша, заморські брати, і така всеціло вірна, нічим, ані ніким незрушима сторожа під прапором національної справи, як провід Вашого Обєднання — це блиск тої легендарної Зорі Моря, що розсвічує і найстрашнішу темряву найгрізнішої бурі і своїм божеським світлом простелює спасенний шлях і крізь лютуючі буруни океану. А що й усі інші еміграційні центри роблять по своїй змозі протестаційну роботу і так зі своєї сторони **обєднуються в один великий гурт цієї визвольної роботи в користь Рідного Краю,** на це доказом хай буде брошура про ляцькі звірства, видана саме в **Празі чотирма мовами,** заходом Центрального Виконного Комітету Українських Емігрантських Організаций в Ч. С. Р. (адреса: Praha, VI., Vratislavova 23).

І оцій то брошурі саме хотів я тут присвятити кілька слів пильнішої уваги. Вонаж — один сповнений обовязок, одно довершене діло пропаганди нашої національної справи, одна важлива інформація, пущена між чужинців з метою, розслонити безоглядно окаяне обличчя ляцького варвара.

Погляньмож.

Книжечка величини великої вісімки, на доброму папері, але обему не цілих 30 сторінок. Тимто й годі не зазначити, що цілість робить враження роботи, зробленої під напором хвилі, поспіхом, з цілею як найшвидшого поширення між чужинецькими читачами в користь пропаганди нашої справи. Це очевидно оправдує багато і велить нам усе таки підкреслити появу такої брошури як, **нехай і тимчасове,** заспокоєння одної пекучої національної потреби та вияв доцільної активности згаданого Комітету. Але з огляду на всю монструальність ляцьких звірств у Галичині, з огляду на те, що цим разом ляцькі злочини перейшли просто всякі границі можливого й достовірного, та що воно таки важко піднайти в новітній історії щось такого, з чим можнаб порівнати ті жорстокости Ляхів, довершені ними масово на українськім населенню Галичини, **бажалосяб можливо всесторонного освітлення та зібрання даних подій, книги документального, пропамятного характеру, зладження якої лишається і на далі, і саме тепер, одним з найголовніших завдань національної української пропаганди за кордоном.** Я думав би нпр., що в такій книзі необхідно требаб коротко, але дуже річевого огляду тих історичних передумов, в наслідок яких Західна Україна опинилась нині під володінням Польщі, огляду, якого пражській брошурі не достає, і якого таке одно невеличке речення, як те на ст. 22-ій нашої брошури (з початком глави **„Перед бурею"**), хіба не заступить ніяк. На мою думку місцем для такого огляду це передмова, або перший розділ, причім знову необхідно, щоби в такий огляд увійшла і згадка про найпопулярнійші з тих злочинів, що їх Ляхи допустилися проти нас уже раніше, за ввесь час свойого режіму в Галичині до вересня м. р., чого тепер в нашій брошурі не бачимо. І зрозуміле воно, що скупенький обем нашої праці не давав авторові нагоди покористуватися відомими нам досі матеріялами про ляцькі звірства коли вже не в цілости — бо ту цілість зясує, здається, щойно історія майбутнього! — то принайменше дещо основніше. Але всі оті недостачі пояснюються, як я вже зазначив пекучою потребою хвилі, а до того й важкими умовинами, в яких нашим людям доводиться працювати на чужині, задля чого й не трудно нам порозуміти, що авторам нашої брошури в першу чергу недоставало відповідного часу зладити пропамятну книгу монументального характеру. Та коли вільно нам надіятися, що така книга (очевидно з допомогою всього нашого громадянства) появиться як одно з дальших видань української національної пропаганди за кордоном, то треба сказати, що покищо й та невеличка брошура всилі звернути увагу культурного світа на те, що діють з нами Ляхи в Галичині, наскільки лиш той славетний культурний світ узагалі охочий та готовий робити з галицької справи світову квестію. В передмові тут маємо властиве апель до культурних народів із зазивом станути згідно в обороні гоненого і вимордовуваного Ляхами українського народу в Польщі, після чого йде розділ „Винищування Українців в Польщі". Такий наголовок має цей розділ і вся брошура в англійській і німецькій мовах, підчас коли французький та чеський текст титулує замісць слова „винищення" словом „погром". Це позірно маленька дрібниця, але коли вже йде про згідність одного тексту в усіх мовах, то й французька брошура повиннаб мати наголовок: "l'extirpation," бож планове винищування і одноразовий погром — це не всеодно.

Далі зазначу, що сам початок першого розділу не ясує політичної ситуації в Польщі з усею, для чужинців указаною прозорістю, затеж дальші, чисто інформаційно держані частини нашої брошури дають читачеві змогу уявити собі властиві страхіття польського ада в Галичині. Читаємо про карні експедиції і масові ревізії, винищування приватного майна, руйнування просвітних заводів та господарських інституцій, експльозії підкладених Ляхами бомб, про пожежі і насилування, масові секвестрації, смертельні катування, зокремаж українських священиків (згадано тортурування оцих наших духовників: **о.о. Котис, Федінський, Блозовський, Мандзій**), а причім усім ще й про обурюючі злодійства ляцьких салдатів та їх ледачих офіцирів. Опісля про те, як то Ляхи вистрілюють наших людей, мов звірів, коли піймають кого з тих, що втікають перед ляцькими катами, мов перед Татарами — ні, Ляхи гірш Татарів, каже наша брошура чужинцеві (ст. 16) —яких нечувано подлих провокацій допускається ляцька поліція, і яка то беззаконна і безправна, насильством видвигнена і насильством донині стояча держава ота Польща. Вкінці згадується ще, якто Пілсудський принагідними пожежами в поміщиків обґрунтував законну основу карних експедиций, а в розділі „Перед бурею" кидається деяке світло на ситуацію, що попередила останні події. Тут між иншим дуже цінний, і для українського читача цікавий документ, а саме згадка про резолюції ляцького студентства, ухвалені цими крикунами на зборах д. 12. жовтня м. р. Академічні ляцькі харцизи, відомі нам гаразд уже з давніх давен як люті накорінки своїх злочинних батьків — польські студенти це така сволоч, що просто не достає слів на натаврування їх некультурности**) — отже ці безсоромні вуличники ухвалили тоді між иншим таке: 1. Жадаємо (!) від уряду розвязання українських спортових товариств „Луг" і „Сокіл". 2. Жадаємо замкнення всіх українських ґімназий і вчительських семинарів, як також заступлення утраквістичних шкіл чисто польськими. 3. Жадаємо розвязання всіх українських студентських організаций, (при чім під 4. жадають, щоб запідозрілих у нельояльности українських студентів не принимати до університету), а 5. Жадаємо, щоб живучі в Східній Галичині Поляки голосували при виборах на одну спільну польську лісту, та щоб Українцям відібрати змогу взяти участь у виборах. Як бачимо, це резолюції, яких уперш чергу українське студенство не повинно забути тим ляцьким харцизам ніколи.

Вказівкою на властиві інтенції польського уряду відносно нас та ще одним відкликом до культурного світа в нашій справі брошура пражського Комітету кінчиться. І побажати тільки, щоб вона між чужинцями розійшлася так, щоб кожний знав її важливий зміст основно, і почув охоту познайомитися з нашою справою і нашою долею краще.

*) Le Pogrom des Ukrainiens en Pologne — Publie par le Comite Executif des organisations d'emigres ukrainiens en Tchecoslovaquie. Prague 1930. Крім того в мовах англійській, німецькій і чеській.

**) Ближче пояснення до цих моїх слів знайде читач в моїм фейлетоні „Ясек", що появиться у своїм часі на сторінках нашого журналу. — О. Г.

Ярослав Гашек.

КРИМІНАЛЬНІ ПОВІСТИ.

Джюзепе Боро приїхав у Трієст. Він не мав грошей, тому представився за графа Оляріха Айзенфельдського, властника готелю Бітернелю, який мав гарну дочку Лючію. Ця дочка влюбилася в самозванчого графа, одначе Джюзепа Бора слідкує моряк Льоренцо. Він знає одну тайну з життя Бора, а саме, що він у Римі вбив зводника своєї сестри та трох його помічників.

Джюзепе Боро за чаркою вина розповідав цю пригоду властникові готелю Бітернелю. Оба постановляють отруїти Льоренца. Це їм і вдається після того, коли вони виявили справу дочці Лючії. Льоренцового трупа кладуть у мішок і виносять нічю в гори, далеко за місто, бо хочуть мішок кинути в пропасть.

З тих запримітив жандарм. Лючія вбиває кинджал у серце жандармові саме в тую хвилю, коли він зіскочив з коня, щоби подивитися, що діється. Труп Льоренца та жандарма кидають у пропасть. Жандармів кінь іржить. Чути кінський тупіт. І являється новий жандарм. Вистрілом із револьвера його вбиває Джюзепе Боро. Всі віджіджають спокійно до дому.

Продовження тієї пригоди ще не знаю...

Юнак, що сидів напроти видавця кримінальних повістей, Томаса, жалко глянув у вічі того доброго чоловіка, котрий сказав:

— Це вже занадто, пане Крамський. Куди ви дінете інших трупів? Ваші люди повинні були лишитися там, бо вистріл міг заманити іншу стежу жандармів. Ви мене розумієте, юначе? І взагалі ви страшно необережні у поведінці з пальною зброєю, ви стріляєте нічю, забираєте мерця, щоби скинути його зі скелі, коли вже й так убили одну людину. Це помилка, велика помилка, вірте мені. Коли ваша Лючія вміє володіти кинджалом, чому їй не пробити ним другого жандарма?

Пан Томас устав і опираючися об стіл, став з огірченням говорити голосно:

— Чому, питаюся вас іще раз, ви не вбили другого жандарма кинджалом? Ви могли би ще раз вгатити кинджал у його серце — і все скінчилося би. Самособою, голубчику, що тепер не ялося працювати на стару моду. Біда з модою! Таж ви знали покійного Хорвата? Він умів володіти кинджалом! Почав він у 1900-ім році, орудував ним до 1905-го, і де? В Німеччині. Взагалі він працював лише одним кинджалом і отрую. Стріляння нічо спричинює галас. Коли ви так поб'єтемете далі, то я не знаю, як ви викрутитеся. Попадете в халепу. Я вас перестерігаю, ви людина здібна і я гадаю, що не все ще втрачене. Тепер ми повинні вихіснувати нагоду та сховатися. Ви розумієте, що після того, що приключилося, лишатися в місті годі. Ми повинні найти вихід. Убивайте жінок і дітей, а Лючію покищо оставте в тюрмі й визвольте її потім. Коли треба буде, вертайтеся до міста, де її арештують. Я радив би вам уживати кавчукових палиць, а не револьвера. З револьвером ви знову попадетеся в неприємне положення, бо вистріл може злякати всю околицю.

— Вірте мені, що я більше стріляти не буду, — відповів юнак. Дякую вам за раду. А чи можу вживати отруї? Яка отруя вбиває безслідно?

— Ось і видно, що ви ще новик. Кожна отруя лишає сліди, що викриваються після переведеної секції. З отруями треба поступати вельми обережно. Богато своякїв можна труїти, одначе поволи. Крім того ви не повинні забувати, що наші часи вимагають таких ограблювання банків. Службу усипляється хльороформом, або незамітно вприскується їм у кров курарє. Тяжкі ґалеві каси розсаджується динамітом. Так, після того можете покористуватися револьвером, тут револьвер доцільний — бравнінґ чудова річ. Добре було би також напасти на поїзд. Можете вдиратися також у приходні будинки — в театри, в гостинниці, каварні, — й усюди, де вам старатимуться ставити спротив і не віддадуть грошей, стріляйте, простріляйте людей, наче собак. Так, наче собак, юначе, ну, а тепер до роботи!

Вони встали та, на своє счудування, запримітили, що довкола них клячать із піднятими вгору руками всі каварняні гості, служба, хлопці, навіть сам господар.

(З чеського переклав **М. Н.**)

Михайло Зощенко.

КЛУНОК.

Злодійство, мої любі, це не абияка і велика наука.

У наших часах, самі розумієте, нічого не вкрадеш — так ось здорово живеш. У наших часах треба величезної фантазії.

Головна причина — публика дуже обережна стала. Публика така, що все стоїть на сторожі своїх інтересів. Одним словом, ось як береже свого майна. Більше ніж ока.

— Око, повідають, усе можна відновити на основі обезпеченої картки. А майна ніяк при нашому вбожестві не вернеш. І це щира правда.

Тому то злодій нині став дуже розумний, з особливим спістом і замітною фантазією. Інакше йому з таким народом не прокормитися.

Так ось, наприклад, теперечки осінню опутали одну знакому мою, бабусю Онисю Петрову. Тай ще яку бабусю опутали! Ця бабуся сама дуже просто може когонебудь опутати. І ось дивіть же — поцупили в неї клуночок, можна сказати, просто зпід сидження.

А вкрали, самособою, з фантазією та з розмислом. А сидить бабуся на стації. У Пскові. На власному клуночку. Чекає на поїзд. А поїзд в 12-ій годині вночі іде.

Ось бабуся зранку пораненьку присадила на стацію. Сіла на власнім клуночку. І сидить. І зовсім не злазить. Тому, що боїться. Стягнули би клуночок, знає.

Сидить і сидить бабуся. Тут же на клуночку цямкає і водицю попиває — подають їй Христа ради прохожі. А в інших дрібних справах — ну чи мало таких — обмитися чи оглолитися — бабусе не йде. — терпить. Тому, що клунок у неї дуже великий — в ніякі двері разом із нею не влазиться, з причини розмірів. А лишити, кажу, лячно.

Так ось сидить бабуся тай дрімає.

— Зі мною, гадає, разом клунка не вкрадуть. Не така я бабуся. Сплю я доволі чуйно — пробуджуся.

Стала дрімати наша божа бабуся. Аж чує, крізь сон, начеб-то хтось її коліном штовхає в пику. Раз, потім другий раз, потім третій раз.

— Бач, що доказують! — думає бабуся. — Як неуважно ходить народ.

Протерла бабуся очі. Замітикала так наразі бачить, наче якийсь незнакомий переходить попри неї та виймає з кишені хусточку. Виймає він хусточку і з хусточкою разом несподівано викидає на долівку зелененький банкнот.

Страх як зраділа бабуся. Кинулася, самособою, за банкнотом, притулила його ногою, потім нахилилася незамітно — нібито Господу Богу молиться та просить Його, щоби скорше подав поїзд. А сама, самособою, банкнот у руку тай назад до свого добра.

Тут, самособою, якось сумно розповідати, та як лише обернулася бабуся, то клунка свого не найшла. А банкнот, між іншим, показався таки добре фальшивим. І кинуто його задля того, щоби бабуся злізла із свого клунка.

Цей банкнот із трудом бабуся продала за півтора карбованчика.

(З російського переклав М. Н.)

— Як ся маєш Ромку? Ą то ти вчора був упився! Я вже думав, що ти не зайдеш до дому!

— О'ні! я зайшов дуже добре! Лише, як я був уже на сходах, то мені якийсь пяниця настоловив руку!

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 5 лютого, в годині 8.30 ввечір, в льокали У. Н. Р. К., 46 Ст. Маркс Пл. Рівночасно повідомляється тих членів, котрі не могли бути присутніми на річних зборах, що до уряду на 1931 рік увійшли, як слідує: Микола Воробець, предс.; Микола Близнак, секр.; Іван Тураш, кас.; Ів. Крочак, Мик. Максимович і Гриць Хлистун, контр. комісія. Місячні збори Відділу до евентуального відклику відбуватимуться в перший четвер по першім в місяці, в льокалі У. П. Р. Клюбу, 46 Ст. Маркс Пл. — Близнак, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє, що місячні збори відбудуться дня 8-го лютого, в годині 1-шій пополудни, в У. Н. Домі. Проситься всіх членів явитись на збори, вирівнати довг і приходити точно на збори і кому можливо, то і завшс, а Тов. Сокіл побільшиться в тім році. — Тимко Кальмук, рек. секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Петра і Павла, від. 165, повідомляє своїх членів, що на мітінгу 15 грудня вибрано слідуючий уряд на 1931 рік: Стефан Дзюрдзевич, предс.; Вас. Зілінка, заст.; Іван Гінко, секр.; Мик. Миличишин, заст.; Мих. Гнат, кас.; Гр. Міхалко, заст.; Антін Демкович, Мих. Коцолівський і Мих. Верхоляк, контр. комісія; Стефан Гулик і Андрій Басник, надз. хорих. Мітінги будуть відбуватись так, як до тепер, то є в перший понеділок по 10-тім кождого місяця, в тій самій гали, що і дотепер, в Мих. Пудика. — Іван Гінко, секр.

КОГУС, Н. Й. Бр. св. Петра і Павла, від. 57, повідомляє своїх членів, що на річних зборах 11 січня вибрано слідуючий уряд на 1931 рік: Іван Столяр, предс.; Гр. Габура, кас.; Гр. Недільський, секр. фін.; Митро Мричко, секр. рек.; Он. Лесняк, заст. кас.; Йосиф Дзямба і Василь Сташко, контр. комісія; Вас. Люблянецький і Іван Дзямба, надз. хорих; Іван Роман, дверник; Василь Партак і Іван Налесняк, післанці. Мітінги будуть відбуватись в другу неділю по першім, в церковній гали.

AN APPEAL TO THE WOMEN OF CANADA

THOUSANDS ARE SUFFERING!

Inhuman Treatment, Oppression, Humiliation, Outrage, Tortures!

IN THESE LIES THE GERM OF WAR.

Women of Canada, you who cherish peace, and who are naturally gifted to feel the suffferings of others, raise a protest against the Polish Government which sent out four regiments of cavalry, one regiment of light infantry and one thousand police as punitive expeditions to raid over seven hundred peaceful Ukrainian villages in Western Ukraine, and spread a reign of terror in order to intimidate peaceful inhabitants of the Western Ukraine.

Thousands of Ukrainian homes, co-operatives and educational institutions have been destroyed. One of the largest Ukrainian libraries at Tarnopol, consisting of over 40,000 books and manuscripts, has been destroyed.

Various educational and sporting organizations of men, women and children have been suppressed. Boy Scouts and Girl Guides organizations, reading clubs and newspapers have been suppressed.

J. Holovinsky, ex-captain of the Ukrainian army, was shot to death by the Polish Police without any provocation, while under arrest.

Thousands of innocent Ukrainian people, among them 23 members of the Polish Parliament and Senate, have been imprisoned and treated like ordinary criminals.

Over seven thousand men, women, and children have been flogged. Ukrainian priests have been flogged in public places until they fainted, then revived with cold water and flogged again until they lost consciousness.

Many Ukrainian Girl Guides have been outraged. Scores of pregnant women and hundreds of helpless old men have been flogged.

Dr. Day, Canadian physician, and Mr. Negley Farson, American newspaper correspondent, who went to see the results of "pacification" by the Polish soldiery, have been arrested.

Such unheard-of atrocities are committed in the days of the League of Nations, when the world prides itself on the achievements of civilization.

Not even barbarian Tartars and Turks in the thirteenth and fourtheenth centuries committed such beastly acts.

In the name of humanity and peace of the world we appeal to you, Women of Canada, to add your protest to ours against the atrocities committed upon the defenceless 6,500,000 Ukrainians under the Polish rule.

UKRAINAN WOMEN'S ASSOCIATION OF CANADA.

Sub. 1, Box 111, Saskatoon, Sask.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПЕРА В МЕТРОПОЛИТЕН.

(Сорочинський ярмарок).

Не знаю, чи хто з Українців був на першій українській опері, яку виставлено в Метрополитен. Я нікого не бачив крім двох товаришів, котрі до ґазети не пишуть. Тому сам пишу, хоч признаюся, що не розуміюся на великім мистецтві, але своє враження таки вискажу.

Серце мені сильно забилося, коли перечитав в американських ґазетах, що Метрополитен виставить оперу з життя Українців, оперту на оповіданню великого письменника Гоголя. Вирвався я зі склепу, прийшов, коли сцена отвиралась. Музика була велика з 120 осіб. Грали незнані мені мельодії. Як лиш піднеслась куртина і я побачив сцену, вона зробила на мене погане враження. Ярмарок представлено може так, як є в краю, але для Американця це дуже примітивне, попросту дике. Лавки на лавках, на землі все валяється, тягають здохлу чи напхану курку по цілій сцені. Циган, жиди, селяне, козаки в польських шапках поспівали і розійшлися. Виходить Черевик з другим і оба дуже пяні, боюся, щоби зі сцени не попадали. Знову враження погане, перший раз бачу на американській сцені козаків, але, думаю, волів би їх не бачити. Поспівали вони по пяному і прийшла Хивра, його жінка, насварила, набила його батогом і він заснув. Дальше представляли його сон. Сон виконаний добре. Пекло, то вже вміють Американці представляти добре.

Трета сцена: Черевика зі сну збудила жінка. Він переляканий, та жінка на те не звертає уваги. Вигнала його з хати пильнувати городу. За той час заходить син попа і жінка його частує галушками (зраджує свого чоловіка). Старий Черевик городу не пильнував, але пішов на село і привів собі трох козаків і все те їм розповідав, що він видів у пеклі. Заки прийшов Черевик до хати, то жінка сховала попового сина на печі. Той як порухається, так всі козаки в хаті зі страху падають. Тут знов соромно стало мені за українських козаків, чи дійсно так вони чортів боялися, що на саму згадку про них тряслися як у пропасниці, та ховалися під стіл, під лавки, один за другого. Гадаю собі, од козаки! Чи повірить Американець, що тісамі козаки нападали на турецькі орди, що чайками Чорне море перепливали, що то вони Европу від Монголів спасали. Ще те погане вражіння не минуло, аж тут уже друге. На сцені циган находить поповича. Старий Черевик давай свою жінку кулаком мастити по голові. Гонить за нею по цілій сцені й все кулаком тай кулаком. Тут я зі стиду зігнувся в лавці, щоби хтось зі знакомих часом мене не побачив, та не запитав, чи так усі Українці бють своїх жінок. Це погано нас представляють.

При кінці ще гопака показували. Це не був танець культурних людей. Здавалося, що це танцюють якісь дикі люде на руках і на голові. Комедія тай тільки.

Вийшов я з тої опери зі стидом. І протестував би я проти неї, як би знав як. Подумайте, якого вражіння наберуть Американці з тої опери? Скажуть: дикуни, пияки, тхорі-боягузи, жінкобиї. Чи можна зробити нам гіршу кривду, як нас такими представляти?

Американців винувати не можемо. Американці прийшли подивитися. Штуку взято з оригіналу Гоголя. Я не знаю, чи він дійсно так представляє Українців, але аранжери, то виставили таке, що осмішує Українців. Американська ґазета „Трибюн", тасама, що то перша стала в обороні Українців і подала про знущання Поляків, написала: „Була вчера нова опера. Росіянин композитор, співали по італійськи, а співаки Поляки, Італійці, Чехословаки, Росіяни, Німці і тенор з Бруклина. Всі співали перед говорячою по анґлійськи публикою, а вистава була з життя українського". Ціла саламаха!

Тепер зачуваю, що й „Ракси" має давати виставу „Сорочинський ярмарок". Думаю, що треба поробити кроки, щоби і там не вивели подібної саламахи.

М. Сурмач,
Ню Йорк, Н. Й.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

ВІЛІНҐ, В. ВА.

Дня 19. січня 1931 р. померла Анна Шелева, довголітня секретарка і орґанізаторка Сестрицтва, від. 212. У. Н. Союза. Покійна померла наглою смертю. В неділю, 18. січня, ще була на місячнім мітінґу й відбирала членські вкладки.

Прийшла до дому. Заболіла голова. Лікар ствердив, що трісла жила, й кров залила мозок і нема ратунку. Покійна родилася в селі Пискоровичі, пов. Ярослав. Зійшла в могилу в молодім віці, бо прожила всього 40 літ. Оставила 9 дітей сиротами й мужа Івана вдівцем.

Покійна була вельми щира й свідома Українка. Належала також і до У. Н. Помочі. Похорон відбувся 21. січня. В похороні взяли участь: Сестрицтво, від. 212. У. Н. Союза, Братство св. Івана Хр., від. 56. Тов. Т. Шевченка, від. 101. У. Н. Помочі, як також все українське громадянство з місцевости й околиці.

Спи люба Українська Сестро, — хоч не своя рідна земля, але чужа хай буде пером Тобі.

Мих. Дуткевич.

Вже десять літ минає відколи ми звінчалися — каже жінка.

— Колиб я був засуджений на десять літ тюрми, то нині я вже вийшов би був на волю! — відповідає чоловік.

THE OUTLINE OF UKRAINIAN CULTURE

By Rev. Dr. V. KLODNYCKY, Scranton, Pa.

PART I

Culture and intelectual attainments of any people may be classified from two different points of view.

First: To value the culture in general sense. To this belong all intellectual attainments of people without distinguishing whether they had their origin in the soul of that particular known of people or whether they came from outside. As genegally known the people may, through contact with other people, fuse the foreign culture with its own soul and thus develop a national culture product for itself.

Second: One also can value the culture of people in a special sense, that is in trying to find the source of their cultural acquisitions. If one has proven in this way that people is capable of producing cultural values out of itself, one speaks about ethnological culture.

With the Ukrainians, high culture has been recognized in the general sense, also the highly interesting ethnoligical factors have been realized.

Since Ukraine belongs geographically to the Eastern part of the countries of middle Europe, it was under the influence of the ancient culture of middle Europe. During the time of the State of Kiev, the ancestors of Ukrainian people of today were in vivid contact culturally and economically with the highly developed people of South Europe and Southwest Asia, with the Greeks by Byzantium, Arabians and Persians.

These Byzantine, Persian and Arabian elements and influences can still be found today in the culture of the Ukrainian people, in architecture, the decorative arts, poetry and music. The Ukrainians, however, knew how to convert all these different cultural elements to something of their own and fuse them in a harmonious unit.

The Ukrainians proved to be gifted pupils of their southern and southeastern teachers and kept these attainments, though they were separated from the south in the Thirteenth Century by Turkish-Mongolian nomadic tribes. They did not, however, accept the customs and habits of these nomadic tribes, and did not mix with them as did, for instance, the Moscowians. They retreated from the barbaric enemies into the forest districts without changing their hostile attitude towards them.

The western Ukrainian districts (East Galicia, Cholmer country, Wolhynia, Podolia and Podlasha), which still survived the Great Principality of Kiev in the 14th century as the independent Galician-Lodomerian Kingdom, were also under western influence. Beginning with the sixteenth century many Ukrainians were seen in foreign countries getting their education at the universities of Danzig, Prague, Koenigsberg, Goettingen, Paris, Rome and London. The authors Melety Smotretsky, (1577-1633, author of the Ukrainian grammar), Kassijan, Sakow, Peter Mohyla, (died 1647, founder of the "Mohyla academy"), Kijewer Metropolitan, (author of several books of churchly contents), Sylvester Kossow, Issaija Trofymowytsch, Ihnaty Staruschewysch, T. Zemka, J. Gizel, T. Prokopowytsch and others were studying in foreign countries and transmitted after return to Ukraine the culture and literature of the West.

The Ukrainian people, therefore, were familiar with all the reformatory movements in Western and Central Europe.

Even the Orthodox Ukrainian church accepted some institutions and innovations of the Protestant church ("Tserkowni bratstwa," Church Communities of Laymen.) Protestant literature also was fairly well known in the Ukrainian language. Even a Ukrainian Bible was published in the common Ukrainian language by Frank Skoryna (1517.) These Protestant influences deepened toleration of belief and thought in the soul of the people.

Then came the revolution of Chmelnycky, 1648-1657, which revealed national strength and fused formerly loosely connected parts of the country into a national unit. These newly acquired impressions of European culture were added to the old south-eastern cultural influences and together formed an original matrix of cultures of real worth and helped sustain the national isolation of the Ukrainian people. The cultural product thus treated can be traced from a material and spiritual point of view.

Material development is shown in the structure of houses and barns, in the planting and cultivating of the soil, in manufacture, trade and transportation and in provision for food and clothing.

Mental culture manifests itself in the development of language and writing, in the philosophical opinions of the people, in their poetry and art, and in their moral and political laws.

So far as material culture is concerned, the Ukrainians are considerably ahead of the Poles and Russians. Every house, even the poorest, is divided in two parts; one for living only is decorated by the women with towels, embroidery and other ornaments. Baking and cooking is done in the second room. The Ukrainian hut is whitewashed nearly every week, inside and out with chalk or clay (Koalinx.) A good evidence of anaesthetic development are the flowers kept in the front windows of every hut, usually by the eldest daughter who cares for them lovingly.

The barns enclose a clean kept square yard near the hut, assuring to the farmer close supervision of his property. Both hut and barns are enclosed by a vegetable garden and an orchard, the latter containing mostly cherry trees.

The village rarely forms a straight street, but gives the appearance of a beatiful wreath. Approaching a Ukranian village one does not see the huts at first. They disappear in the midst of numerous cherry trees which make, especially in spring when the trees are in full blossom, a wonderful picture. Personal cleanliness goes hand in hand with the cleanliness of houses and barns. The Ukrainian farmer's wife cares for the laundry which is changed at least every week; Ukrainian huts, therefore, are free from insects. Even the Poilsh socioligist, Dr. Wladyslaw Bujak, stresses in his book "Galicia," Lemberg 1908, an outspoken sense for neatness among the Ukrainians, saying the bed-bug and the louse belong to the mystical creatures in a Ukrainian village.

The national costume is not only clean, but also anaesthetical. Collars and cuffs of the shirts are decorated with cross-stitch embroidery of a special geometric figure. The analysis of which shows Byzantine origin. In the public buildings, that is in the churches, elements of Byzantinic and Arabian origin are seen, too, which, however, in turn were influenced by western contacts.

PART 2

Mental culture of the Ukrainian people also is highly developed, they are a very religious kind of people, but this religious sentiment is not expressed in stern dogmatism, formalism, nor fatalism.

Sundays and hollidays established by the church are kept faithful by the Ukrainians, also the quadragesimals fast.

Now I want to speak with some detail about Ukrainian Christmas. It is celebrated two weeks later than the American Xmas since there is a difference of two weeks between the Gregorian and Julian calendar. The celebration of Christmas Eve (Jan. 6th), is the most interesting feature during Christmas time. This peculiar celebration can be traced back to heathen times and has local origin. Ukrainian religion was heathen up to 988 A. D.

The Ukrainians in heathen times prayed to the forces of nature. As a farming and cattle breeding people the Ukrainians connected their religous ceremonies with their work, using natural products for their celebration. The highest deity up to year 988 was the sun (Chors), the lightning (Perun) and "Weles, the protector of the animals".

The intellectual acquisitions of heathen Ukraine may still be recognized in many habits and numerous songs which influenced the Christian period of 988 very long afterwards.

Ukrainians celebrate Christmas not only in churches, but at homes and by this occasion they make festival banquets. Ukrainians are very original, before they start to eat and sing Christmas hymns they bring in some bundles of hay and wheat. What does this mean?

At the present time (the end of December and beginning of January) the sun begins to defeat the cold weather of the winters days. The longest nights have passed. New Hopes are growing. Spring (in Ukraine at the beginning of March) will soon be here, so life-giving sun be praised, therefore a Luctant meal, therefore joy, songs, therefore wheat, oat sheaf, or a bundle of hay. The wheat sheaf stands for "grandfather," the bundles of hay for "grandmother." The wheat scheaf, as a product of the beloved acre, the bundle of hay as a product of the meadows on which nymphs dance in spring and the pure bred Ukraine steppe horses nourish themselves.

When Christianity was introduced at the demand of the Duke, in 988, it had a hard struggle against those old beliefs, habits and songs. Finally Christian clergymen decided on a compromise, therefore many customs and songs have national rights, even in church. The ideas of the invaders were thus modified, Christianity had to adapt itself and in this way valuable customs and songs were kept alive to the present day.

During Christmas Ukrainian people have greeted a grandfather (the sheaf), more than a thousand years old—during Christmas Ukrainian people have a Ukrainian grandmother (the bundle of hay), more than a thousand years old. During Christmas Ukrainian people also have tested some food (the vooked wheat) which is more than a thousand years old, and have heard some of the songs with pure Christian words, the melodies of which are over a thousand years old.

Should this be of slight importance to Ukrainians?

In the social life of the Ukrainian people are certain manners carefully observed—a certain "bon ton." The welcome of guests at weddings, baptisms, funerals, has its own standard and these habitually established laws are not altered under any circumstances.

The philosophy of life is hedonic and similar to that of the ancient Helenes,—not "memento mori" but "vivere memento." Every one is supposed to make his life as beautiful as possible without hurting anyone else. This sort of outlook upon life, accompanied by light, the sharp irony, can be observed in numerous anecdotes, stories, proverbs, epigrams and comic songs, which occasionally are suprisingly witty.

Folk songs and music created the nationalism and pride of the Ukrainian people. The popular songs are some times created in such artistic form that one is doubtful whether they really are only folk songs. The diversity in form is equivalent to the richness of the contents. There are anacreontic, wedding and funeral songs, rituals and also the historical rhapsodies. There is nothing in national life of any importance which does not find revival in a folk song. To the old songs of the ninth and tenth century, new songs which cannot be duplicated in any other country in the same rich variety.

Only a small portion of the folk songs has so far been collected and published because it would be impossible to collect all the songs, since they are complimented continually by new ones. They have influenced the entire Ukrainian artistic poetry, most of all the Lyric. So the greatest Ukrainian poet, Taras Shevchenko, was under the absolute domination of these songs which inspired his greatest efforts.

The poetical and creative power of the Ukrainians proves its vividness in the latest popular songs which concern the happenings and personalities of the most recent time. For example: about the Ukrainian national convention during the years 1917-1918 or others dealing with the invaders of the Germans in 1918, or with the heroes of this same period, as Prof. Hrushevsky, Hetman P. Skoropadsky, S. Petljura.

Thus the Ukrainian people have established their own history in beautiful verse which needs only to be collected later to give the best information of the life and work of this great race.

PART 3

Popular music has been developed in much of the same manner. The typical instruments are the bandura or kobza, the lira and the flute which, though containing some oriental elements, is very original. It is distinguished by a great variety of motives which are, according to the contents of the songs, either melancholy, sentimental, gay or frivolous.

Popular music was encouraged and improved by great Ukrainian musicians as follows: Peter Sokalsky (1830-1887), O. Nyzankowsky (1862-1919), F. Kolessa, Ludkevitsch and many others.

The motives of the Ukrainian music were also used by Russian composers Glinka and Tschajkowsky and others as well as the Polish poets and musicians as, Moniusko, Paderewski and others, without crediting the Ukrainian origin of these melodies.

One never would find in all that Ukrainian poetry, which is most characteristic of the national way of thinking and character, a hatred to mankind or the spirit of conquest. Even the enemies of the Ukrainians always adimit this.

Ukrainian literature is not very extensive, which is not to be wondered at if we consider the difficulties under which it developed. It looks back, however, upon a development covering a thousand years.

In its beginning the church element had the superiority because, as everywhere, the church-men were the carriers of enlightenment and scholarship. The monks wrote the first chronicles, the clergymen made the sermons and the theological abstractions, not in the Ukrainian tongue, but in the old Slavic church language. But later in the Eleventh and Twelfth century litarary thought pushes through. The Galician-Wolhynian chronicle was written by a layman and is distinguished by its nearly pragmatic treatment of the material, but here and there we are surprised by the tragedy of the events and the vividness of the discription. One cannot, for instance, read the account of the growing blindness of the Duke Vasilko, without strong emotion. A very good book should also be mentioned (the pride of Ukrainian literature) "Slowo o polku Ihorewi" (the work about the campaign of Igor, Igorsong). This poem was among the most beautiful and highly developed discriptions and one of several of its typewritten and known at that time.

We must assume that the documents retained up to this time are only fragments of the old literary treasure. Everything else has been destroyed by the barbarian invasions. Old Ukrainian literature, therefore, has the same fate as old Greek and old Latin literature from which also only fragments have been saved. The largest and most valuable part was destroyed by barbarians.

After the downfall of the old Ukrainian Duchy, the Ukrainian people became subject to other people and displayed no creative power. This period was followed by a renaissance of poetic interest by the entire people and a marvelous development followed.

In the seventeenth end eighteenth century there were wise men in Ukraine who fought in the interest of the Orthodox faith, defending it against the attacks of Jesuit Catholicism. Many of them were outstanding and intellectually gifted. The whole literary movement, however, did not touch the people, because, as already mentioned, it was not in their national language. Only after national and political problems were discussed in their language by such men as Iwan Yyschenskyj, a talented publisher, did they find an echo in the people. This "macaronic" literature also defends the just cause of the freedom of the soul. The authors were mostly trained in western Europe and had accepted European ways of thinking.

The Ukrainian scholars developed an extensive pedagogic activity, working at the Universities of Lemberg, Ostroh and Kiev to spread Ukrainian ideas; they created a leading theologic-polemic and grammatical-philosophical literature. They later were considered as the first and greatest masters of an alignment in Moscow and Petersburgh, because they had organized the Russian-Orthodox church and held the highest ecclesiastical positions in Russia. The Ukrainian scholars alone brought the first intelectual culture to Russia. This ecclesiastical culture later degenerated in the atmosphere of Moscow and was then forced upon the Ukrainian people in a distorted condition as means of Russianizing them.

In this way it was possible that the ecclesiastical literature, which was pretty remote from the people but still had a few common points of contact with them, got more and more detached from the way of thinging of the Ukrainians. The literary elevation, however, could only prosper if it took advantage of the enormously abundant literary treasures of the people. Iwan Kotlarevsky was the man who solved this problem in a brilliant manner. His witty "Eneid" (1798), which obviously shows signs of the influence of the gay, popular productions, belongs to the strangest and most outstanding creations in Slavic literature. The travesties of the Roman heroic epos are to be found in nearly every literature; none of them is up to "Father Kotlarevsky." This work, although treated more figurately, is touched by an excellent irony and reproduces the ideas, joys and sufferings of the Ukrainian people.

The followers of Kotlarevsky moved on in his track. They depended in their productive activity upon popular poetry so that the Ukrainian literature, in spite of all persecutions and suppressions, obtained the first place among Slavic literatures and belongs to the most popular and democratic ones. It would lead too far from our topic to speak about literature of Ukraine, but some of the most outstanding books in this field must be mentioned:

Count Tyschkewitsch "La literature ukrainienne," Berne 1919, Prof. Serhy Jefremow: The History of Ukrainian literature, third edition, Kiev, 1917.

Prof. Bohdan Lepkyj: "The History of Ukrainian Literature," 1 Volume, Kolomea, 1909; 2. Volume, Kolomea, 1912, until the sixteenth centuary.

Prof. Omelan Ohonowsky: History of Ukrainian literature, six volumes, Lemberg, 1887-1894.

Prof. M. Hruschewskyj: The cultural and national development of the Ukrainian people in the sixteenth and seventeenth century, Vienna, 1920.

("The Scranton Sun",
January 19, 20, 21, 1931).

Що край — то обичай.

— У Китаю наречений і наречена майже не бачать одно другого перед шлюбом.

— У нас навпаки: рідко коли по шлюбі.

УКРАЇНСЬКА ПЛАСТОВА КОМАНДА В Ч. С. Р.

До всього культурного світа.

Українська Пластова Команда підносить отсим в імени всіх українських пластунів та пластунок грімкий протест проти нечуваного у культурному світі терору та переслідування української молоді, а зокрема української пластової молоді польською владою та польським громадянством на Західній Україні, окупованій сьогодня Польщею (т. є: у Східній Галичині, на Волині, Поліссю та Підляшші).

Український Пластовий Улад існує вже 19 літ та успішно розвивається, працюючи так над вихованням української молоді, її культурним та моральним піднесенням, як також над навязанням щирих пластових братерських зносин з іншими народами. Тільки наше сьогодняшне політичне положення було причиною, що нас, помимо наших старань, не принято до Міжнародного Скавт. Бюра. Доказом нашої успішної пластової праці є більше ніж 5,000 карних та здисциплінованих пластунів та пластунок, згуртованих у більше ніж 200 відділах по всіх містах, місточках та більших селах Західньої України; далі: безліч курсів, викладів, прогульок та таборів; пластові робітні, склепи; кооперативи; три пластові часописи, власне пластове видавництво і багато інших пластових підприємств.

В Центральній Україні большевицький ріжім здавив тером та насиллям український пластовий рух і успішна пластова праця продовжувалася тільки на Західній Україні.

Однак від дня окуповання Західньої України Польщею починається й тут правдиве мучеництво Українського Пластового Укладу, хотяй це була зовсім леґальна орґанізація, а її праця була виключно пластова. Польська влада, а також і польське громадянство, на власну руку, зиходячи з мильного становища, що все, що не носить польського характеру, є і мусить бути протидержавне,—кинулися нищити все українське без розбору, чи це були політичні та військові орґанізації, чи культурні установи, чи господарські підприємства...

Перешкоди, що їх кладено українському національному життю у всіх його ділянках в перших літах окупації, — збільшувались та росли з дня на день, щоби перейти у послідних днях вересня ц. р. у божевільний терор, що не шанує нічого та не знає жадних границь. Систематичне замикання українських шкіл, що з успіхом працювали вже довгий ряд літ, демолювання та нищення укр. читалень, бібліотек, музеїв, вистав українського мистецтва та інших виключно культурних установ; розбивання, розкрадування та цілковите руйновання українських кооператив, склепів, складів і т. п.; безнастанні поліційні ревізії та арешти без жадних підстав, побиття мирних горожан-Українців, варварське убивання на смерть української інтеліґенції так як і простих селян без жадного суду — є на порядку дня зі сторони польської поліції та карних військових відділів.

І перед святотацтвом не задержуються: розкопують могили українських вояків, що згинули на полі слави перед десятком років геройською смертю — та кости їх розкидають. Про побиття та мучення священиків пишуть часописи кождий день.

А польське громадянство „помагає” владі, підпалюючи українське приватне та загальне добро, кидаючи бомби та ґранати до мешкань українських діячів, до шкіл та інших установ, стріляючи зза плота до Українців або в найкращому разі цькуючи поліцію на Українців фальшивими доносами.

І польський Пласт є настільки шовіністичний та національно нетерпимий, що цілковито поділяє та похвалює політику та тактику польського народу супроти Українців.

Але і цього було їм ще мало. І Український Пластовий Улад, що, як і кождий інший пластовий улад на світі, має у своїй програмі любов до свого народу та взагалі національне виховання молоді, — став сіллю в оці польської влади та польського громадянства: почався наступ на українську молодь. Ревізії кождого дня та ночі, арештування за приналежність до леґальної пластової орґанізації, мучення до смерти у знаних польських тюрмах, конфіската зовсім леґальних пластових часописів та книжок, пластових одностроїв, відзнак та взагалі пластового виряду; нищення пластових домівок, бібліотек, склепів, знищення всіх письм, переписки, книг та архівів Верховної Пластової Команди, та поодиноких відділів — має на меті знищити цілковито Український Пластовий Улад.

До свойого вершка дійшли ці переслідування дня 26. вересня, коли то офіціяльно розвязано Український Пластовий Улад (розпорядженням львівського староства ч. 1368/16). Від того дня заборонено продовжувати якунебудь пластову діяльність. Зачинено всі пл. домівки. Застановлено пластову пресу. Більшість провідників арештовано. За пластову відзнаку поліція арештує та так бє молодь прямо на вулици, що замісць до вязниці відвозять прямо до шпиталю.

Коли це робили підчас революції большевицькі банди — то це називано коротко: варварством, але як назвати ті вчинки у „культурній, „европейській” державі?

З початку йшли ті переслідування під покришкою боротьби з українськими революційними військовими орґанізаціями, але при кінці виступила польська влада зовсім отверто проти Українського Пласту тільки тому, що це є Пласт та що є український.

Отсі переслідування були причиною, що багато членів Українського Пластового Уладу були змушені втікати за границі Польщі. Так утворилася пластова еміґрація. Щоби не тратити звязку між собою на еміґрації та зі своєю пластовою орґанізацією в краю — обеднались вони в Союз Українських Пластунів Еміґрантів з Українською Пластовою Командою на чолі (осідок у Празі, при „Союзі Пластунів Реп. Ч. С.).

Бачучи, що культурною боротьбою у Польщі не зможемо уратувати нашої дорогої орґанізації — звертаемося до цілого культурного, а зокрема пластового світа, з покликом у першу чергу о моральну поміч та піддержку у цій тяжкій хвилині нашої пластової праці для добра нашого народа та цілого людства. Польська влада не дає можности українським пластунам у краю підняти протест проти насильства — тому робить це Українська Пластова Команда на еміґрації в імени всіх українських пластунів (-ок) як у Краю так і на еміґрації.

Словом та письмом ширіть наш протест проти варварського насильства! Звертайтеся до впливових чинників вашої держави! Поможіть! Докажіть, що пластове всесвітне братерство — це не пуста фраза, але дійсна, активна сила, що вяже народи та веде їх до спільної Великої Мети!

За Українську Пластову Команду:

Інж. Е. Кульчицький, в. р., гол.; **Д. Козіцький**, в. р., секретар.

(Печатка).

Прага, жовтень 1930 р.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, член відділу 121. з Ром, Н. Й., складаю сердечну подяку Головному Урядови за уділення мені з фонду допомогового 50 долярів.

З поважанням

Микола Лишеґа.

КУПИ ГАЗЕТУ.

„Купи ґазету!.. „Я не можу,
Нема грошей, нема зарібку!”
А тютюнцю на папіроску
Все таки роздобудеш дрібку.

„Куме Андрію і Онишку,
Ходіть зі мною до книгарні,
Та купимо дитині книжку, —
Дивіть, які цікаві й гарні!”

„Цікаві й гарні!... Що вам, [свате?
Тепер книжки? На переднівку?
Я не здурів!...” І, сміхсказати,
Пішли в шиночок на горівку.

Б. Л.

ЛИСТИ З РІДНОГО КРАЮ

(Подаємо в оригіналі ті листи, що наспіли з краю в справі останніх подій. — Ред.).

XIV.

ЛАСКІВЦІ, 27. ГРУДНЯ 1930.

Я збирався Вам по жнивах дещо написати, але тимчасом у нас настали ріжні пацифікації. Я всю свою кореспонденцію закопав і рішив не писати, аж поки трохи не успокоїться.

Дня 6. вересня я був арештований з жінкою. По кількох днях випущений і остро слідженний П. Пол. П. Від 21. вересня у нас зачались по селах карні експедиції, де польські війська й поліційні відділи стращенно понищили села. — Побито богато людей, понищено доми просвітні й кооперативні. Побитих людий позаганяли до криміналів. Ваш лист отримав я при кінци жовтня, так що і його на якийсь час я мусів закопати на городі, бо в той час у моїм селі була ревізія, а Ваш лист мав по англійськи друкований напис „Ди Юкраініен Ліджеон”. Поліція в той час моглаб зі мною на місці розправитися так, як робили з іншими. Зараз по тих ревізіях я Вам відписав. Лист до Вас пішов звичайний (не за рецепісом), а надавця на нім я подав не своє імя. Чи він дійшов до Вас, я сумніваюсь (бо тоді був час горячий). Нині, коли вже трохи успокоїлось, я Вам відписую другий раз; лист посилаю за рецепісом, а по його отриманню я прошу скоро відписати.

То все безголовя, що у нас ділялося. Я не буду широко розписуватися, бо знаю, що Ви це все добре знаєте з американської преси. Лише тільки додам від себе, що в той час на Поляків найшла якась така дика горячка, що вони самі вигадували фантастичні й несотворені річи на Українців, як вони називали, „саботажизмом”. Уладжували проти Українців віча й демонстрації, на котрих взивали всіх Поляків до погрому Українців. Я сам був на такім вічу в Теребовли, де вони у своїй скаженій заїлости кричали на Українців: „За Збруч, гайдамако, за Збруч, нємєцке аґенти!” А вже від 21. вересня, коли почались масові погроми польських військ і поліційних відділів у такий дикунський спосіб, що наш бідний нарід зазнав, того ніхто не в силі представити, ані описати. Ми не можемо собі представити, щоби в державі, котра зачислює себе до культурного світу, до цивілізації Европи, панувало таке дикунство, таке варварство, хіба в якійсь азійській закутині.

Уявіть собі масове биття (коби то биття, а то мучення) невинних старців, жінок, дівчат і дітей, чи це допустиме в якій культурній державі? А масові грабунки й нищення людської праці. Хто це все бачив живими очима, то в того кров у жилах стиналась.

Дня 17. жовтня 1930 р., коли їхали польські улани (9 полк теребовельський) з Бучаччини (повертали з карних експедицій) через наше село, то я не всилі Вам змалювати того, як нарід утікав, немов колись від татарви. А які кільометрові обози награбованого людського добра везли вони до свого полку! Цілий день і цілу ніч їхали безнастанно хлопські вози (коні гнали переважно женщини, бо мущини або повтікали, або збитих позамикали). На кождім возі всячина: овес, пшениця, ячмінь, порізаний дріб, шмаття, мясо і т. інше. Чи на такий погром позволилаб собі яка інша культурна держава? А Поляки хваляться, що вони культурні. Ніколи в світі!

Це малі діти, котрим до культури Европи ще далеко. Але вони люблять малпувати людську культуру. А вже найгірше той їх дикий шовінізм, що вони не є чутливими (яку мають другі культурні народи), не шанують чужі святощі й чужу гідність. Скільки вони вже розкопали наших стрілецьких могил і дико порозкидували кости стрілецькі! Чи то не стинає кров у жилах кождого Українця? У нас, у Теребовлі, в ніч на 6-го листопада вони частинно перший раз знищили український памятник поляглим коло церкви. Й коли Українці до тижня його поправили, то вони в ночи на 11. листопада 1930 р. підложити стільки вибухового матеріялу, що не то памятник знищили цілком, але також ушкодили церкву і сусідські доми.

У моїм селі висипана серед села на найкращій площі велика могила—курган з великим дубовим хрестом поляглим стрільцям з нашого села: 52 поляглим хлопцям за українську военну кампанію на ріжних фронтах. В місяці жовтні напирав на нас польський постерунок поліції з Могильниці, щоби я ту могилу розсунув, бо буде зле; грозив, що пішле до села карну експедицію й зруйнує село. Ми вперто боронили могили, як свою найбільшу святість, і та могила до нині стоїть в цілости, хоч до нині постерунок відгрожується. А мушу додати, що могилу висипали ще 1923 р. наші хлопці, бувші члени У. Г. А. Могила й хрест посвячені. Що року на Зелені Свята коло неї відправляється панахида. Також збираємо фонди на памятник-скалу, на якій має бути спис імен всіх погибших стрільців.

Поляки віяк до того не хочуть допустити. Найгірше їх разить таблиця на дубовім хресті: „Борцям за волю України”. Коло могили ми цілий час тої заверухи тримали строго варту, так, що на наше щастя могила ненарушена, хоч по других селах, де були такі памятки наших визвольних змагань, зруйнувала їх рука варвара.

Такі пережили ми умовини в часах пацифікації „братів” Славян на наших землях.

Вибори до сойму також пішли під сильним терором, злодійством і шахрайством. Як Вам відомо, всюди по всіх селах ми мали абсолютну більшість, а десь в нашім тернопільськім окрузі одинка взяла щось аж 240,000 голосів, на 7 мандатів, а одинацятка тільки щось 120,000 голосів на 3 мандати. Але то не були вибори, тільки польська шопка, бо в нас закони на вістрях баґнетів, а пристосовуються до них в азійський спосіб. Кождий комендант поліції собі міністер. Що в нас сойм, якийсь парлямент, закони, конституція! Те все тільки для декорації світови. У нас диктатура пястука, диктатура сильного над слабшим. Демократія, толеранція народу—це пустяки, це перестаріле. У нас тільки жий, терпи й слухай, як трава росте.

Підпис.

МУСОЛІНІ В 1905 РОЦІ.

В однім французькім часописі оповідає якийсь торговець делікатесів із Льозанни (Швайцарія) дещо з давнішого життя Мусолінія, з тих часів, як він жив у Швайцарії на засланні. Автор пише про Мусолінія прихильно, хоч сам він соціяліст, себто ворог фашистів. Торговець каже м. і.: „Було то в 1905 році. Мусоліні, тоді соціяліст найкрайніших напрямків, прогнаний із женевського й богато інших кантонів, прийшов до міста Льозанни. В тих часах я ходив пильно на збори італійської соціялістичної партії. Один приятель поручив мені молодого Беніта (Мусолінія). Я потребував хлопця до посилок, тому приняв його. Я платив йому 30 франків місячно, давав йому хату, удержання та біля. Це було меньше-більше все, чого бажав собі Мусоліні, радий, що має певне пристановище, щоби могти далі спокійно образуватися. В тих часах був із нього крепкий 22-літній юнак із похмурими очима. Ті очі наганяли жаху моїй жінці, тому було каже вона мені: „Не лишай лише мене самої з тією людиною”. Та в дійсности він був дуже тихою і спокійною людиною, а запальчивість його вибухала лише в соціялістичних, а часто й дещо анархістичних ідеях, які він оголошував в італійській часописі, що виходив у Швайцарії. Подумати лише... його, хлопця до посилок, цікавило головно самообразування. Коли я наприміp післав його кудись, брав він звичайно клунок на одно плече, а в другу руку брав книжку й гайда! У мене був він меньше-більше рік. Потім я мусів його відправити, бо моє підприємство найшлося тоді в скрутному положенні. Мусоліні поступив тоді на службу до іншого торговця-Італійця, та небаром видалили його з Льозанни і цим разом уже й з усієї Швайцарії. Відтоді я більше не бачив його. Вже лише один одинокий раз, тоді як він після війни приїхав до Льозанни на конференцію, та вже як „великий Мусоліні”. Найцікавіше було, що тоді ще оставав у силі розпорядок про видалення Мусолінія. Я з важних причин не відвідав його. Лише вечером, як він відїздив, я станув на залізничому перонні та кликнув: „Аддію, Беніто!” („Бувай здоров, Беніто!”) — бо ми давнише тикали собі. Він мабуть не чув”.

Шпак третій раз повдовів. Після похорону вертає додому з приятелем Канарчуком. Канарчук змучився та сідає на лавці й каже:

— Та я тобі лише стільки скажу, що вже востаннє був я на похороні твоєї жінки, більше вже не дам потягнутися!

-- їя

ТАРЗАН СЕРЕД МАЛП.

(53)

Підчас їх довгої подорожи до побережа Тарзан свобідно говорив Д'Арнатови про себе й завдавав йому ріжні питання про світ, до котрого вони йшли. Д'Арнот навчив його про ріжні звичаї цивілізованого світа. Тарзан розповів йому про величезну скриню, яку він бачив, як моряки закопували, а яку він опісля заховав.

Раз Д'Арнот допитував його за родичів, і Тарзан сказав йому про Калю, велику й гарну малпу. Д'Арнот дивився на нього довго й поважно. „Тарзан, та сеж неможливе, щоби Каля, малпа, була твоею мамою. Ти чистокровний чоловік. Не маєш ніякого ключа до своеї минувшини?”

Тарзан відповів: „Я переглянув усе, що було в хаті. Але там є одна книжка, якої я не розумію. Може ти потрафиш її прочитати”. Він виняв зі свого сагайдака маленьку чорну нотатку. Д'Арнот прочитав голосно щоденник нещасного лорда Ґрейстовка, писаний по французьки.

Він кінчився якраз на тому місци, коли Керчак, малпячий король, напав на лорда. „Нині наш малий син має шість місяців. Він сидить коло мене. Тепер він бере за моє перо, замазане чорнилом, і кладе своїми пальчиками печатку на отсей папір”.

І там на папери були відтиски чотирох пальчиків... Скінчивши читати щоденник, Д-Арнот сидів мовчки. В його голові виринула думка доказати свою теорію. Він вірив, що він відкрив загадку походження Тарзана з Малп.